

ELŐSZÓ AZ ARCHEOMETRIAI MŰHELY 2020/3 KÖTETÉNEK TEMATIKUS CIKKEIHEZ

PREFACE TO THE THEMATIC ARTICLES IN THE 2020/3 VOLUME OF THE ARCHAEOOMETRY WORKSHOP*

SZILÁGYI Veronika¹

¹Energiatudományi Kutatóközpont, Budapest

E-mail: szilagyi.veronika@energia.mta.hu

KEYWORDS: MOBILE ANALYTICAL TECHNIQUES, HAND-HELD XRF, INTERNATIONAL PROPOSALS

KULCSSZAVAK: MOBIL ANALITIKAI MÓDSZEREK, KÉZI XRF, NEMZETKÖZI PÁLYÁZATI LEHETŐSÉG

Az Archeometriai Műhely 2020. évi egyetlen, személyes részvétel mellett megtartott vitaülését február 24-én rendeztük meg „*Mobil eszközök az archeometriai kutatásokban*” címmel. A vitaülés támogatója az Austro-Lab Kft., a Bruker Nano GmbH kizárólagos magyarországi képviselője volt. A téma magába foglalja mindazon terepen, gyűjteményekben alkalmazható módszereket, amelyek nem mozgatható vagy nem szállítható (beépített, nagyértékű vagy túlságosan érzékeny) leletek, műtárgyak fizikai tulajdonságainak vizsgálatára alkalmasak. Az ilyen módon kiválasztott berendezések egy részét csupán újabban alkalmazzák hazánkban (hordozható infravörös és Raman spektrométer, LED szkennel), míg mások esetében már egy évtizedes tapasztalattal rendelkezünk (kézi röntgen fluoreszcens spektrométer, hordozható röntgen radiográf). Nem titkolt célunk volt, hogy a mobil analitikai készülékekkel, illetve az általuk nyert adatokkal szembeni ambivalens megítélést valós alapokra helyezzük. A mobil analitikai módszerek ugyanis egyrésztől könnyen hozzáférhető, gyors, mindenható módszernek tűnnek. Másrésztől viszont számos kutató számára kétséges a nyert eredmények megbízhatósága. Az igazság – amire mindannyian törekszünk – valahol félúton van.

Az előadók sikereinek tekintjük, hogy számos, az örökségtudományban tevékeny kutatócsoport beszámolt mobil analitikai tapasztalatairól, így szinte teljes körű áttekintést kaphattunk a jelenlegi hazai helyzetről, némi kitekintéssel a nemzetközi porondra. A budapesti Természettudományi Kutatóközpont Niton típusú kézi XRF készülékével végzett kutatásokat May Zoltán mutatta be. A debreceni ATOMKI munkatársai, Csepregi Ákos és Döncző Boglárka, a legújabb Bruker típusú kézi XRF berendezés teszteléséről számoltak be. A budapesti Energiatudományi Kutatóközpont Delta típusú kézi XRF készülékével, illetve egy viszonylag új beszerzésű 3D LED szkennel szerzett tapasztalatokat Maróti Boglárka ismertette. A Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földtani és Geokémiai Intézetének Spectro típusú kézi XRF berendezésével nyert eredményekről Mozgai Viktória tartott előadást. Zöldföldi Judit, a Materialprüfungsanstalt, Universität Stuttgart munkatársa vibrációs (a közeli infravörös és Raman) spektroszkópiás módszerek mobil készülékeivel végzett, elsősorban németországi örökségtudományi alkalmazásokról tartott beszámolót. A Képzőművészeti Egyetem képviseletében Horváth Máttyás, független festményrestaurátor művész és fotodiagnosztikai szakértő nyújtott betekintést a mobil röntgen-radiográfiás berendezéssel végzett kutatásokról. Végül egy EU támogatta kutatási infrastruktúra, az E-RIHS és a hozzá kapcsolódó, már lefutott és most induló kutatási projektek (IPERION CH és HS) mobil analitikai eszköztáráról, a MOLAB-ról adott tájékoztatást Claudia Caliri, a Consiglio Nazionale delle Ricerche munkatársa.

Az Archeometriai Műhely most megjelenő, 2020/3-as kötetébe sajnós a fenti előadásoknak csak egy része került be. Ennek ellenére reméljük, hogy egy olyan tematikus cikkgyűjteményt adhatunk az olvasó kezébe, amely (1) ismereteket nyújt a kézi XRF készülékek működését megalapozó spektroszkópiáról, (2) áttekinti a módszer előnyeit és hátrányait számos anyag típus (kőzetek, fémek, kerámiák, üvegek, festékek) esetében, (3) rámutat ezen könnyen alkalmazható módszer más technikákkal való kombinálásának előnyeire, illetve (4) felhívja a figyelmet a mobil analitikai technikák széles (a kézi XRF-nél jóval messzebb mutató) tárházára, és egy olyan pályázati lehetőségre, amely a hazai kutatók számára is elérhetővé tesz nemzetközileg elismert mobil laboratóriumi berendezésekhez való hozzáférést.

* How to cite this paper: SZILÁGYI V., (2020): Előszó az Archeometriai Műhely 2020/3 kötetének tematikus cikkeihez / Preface to the thematic articles in the 2020/3 volume of the Archaeometry Workshop (in Hungarian), *Archeometriai Műhely* XVII/3 227-228.

